OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DİPLOMASİ VE AĞIRLAMA

19. Yüzyılda İstanbul'un Önemli Konukları

Prof. Dr. A. Melek ÖZYETGİN
Doç. Dr. Ayşe ERSAY YÜKSEL
Öğr. Gör. Elif Tuğçe KURT

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2097
KÜLTÜR SERİSİ: 1140

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-711-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2023
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: İmak Ofset

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın AŞ
Akçaburgaz Mah. 137. Sokak Nu:12 Esenyurt/İstanbul
Tel: (0212) 444 62 18
Sertifika Nu: 71320

İstanbul- 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Ayşe Melek Özyetgin

1970 yılında Ankara'da doğdu. 1991 yılında A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1992 yılında aynı bölümün Eski Türk Dili Ana Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1993 yılında, aynı üniversitede yüksek lisans programını, 1999 yılında da yine aynı bölümde doktora programını tamamladı. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Eski Türk Dili Ana Bilim Dalında 2002 yılında Doçentlik unvanını, 2008 yılında da Profesörlük ünvanını aldı. 2005-2006 yılında Çin/Pekin'deki Merkezi Milliyetler Üniversitesinin (The Central University For Nationalities) Uygur Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisanüstü dersler vermek üzere bir dönem için davetli konuk öğretim üyesi olarak bulundu.

2006-2012 yılları arasında Türk Dil Kurumunda Güncel Türkçe Sözlük ve İmla Kurulunda çalışma grubu üyesi oldu. 2010-2012 yılları arasında Türk Dil Kurumu Başkan yardımcılığı görevini üstlendi. 2012 yılında altı aylığına Londra'da Yunus Emre Enstitüsünde ders vermek ve araştırma yapmak için bulundu. Prof. Özyetgin 2014 yılından itibaren UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Dünya Belleği İhtisas Komitesi Üyeliğini sürdürmektedir. Ayrıca 2009-2012 yılları arasında Yunus Emre Enstitüsü Danışma Kurulu Üyeliği yapan Prof. Özyetgin 2021 yılında yeniden Yunus Emre Enstitüsü Danışma Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

Prof. Dr. A. Melek Özyetgin, 2013 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Aynı üniversitede 2014-2015 yılları arasında Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevini, 2013-2019 yılları arasında Rektörlüğe bağlı Türk Dili Bölüm Başkanlığı görevlerini üstlenmiştir. Prof. Dr. A. Melek Özyetgin 2022 yılı şubat ayından itibaren de Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir. Ayrıca Prof. Özyetgin Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde 2015 yılında kurulan Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezinin müdürlüğü görevini de kuruluşundan itibaren sürdürmektedir. Prof. Dr. Melek Özyetgin'in bilimsel çalışmaları, Altın Orda, Kıpçak ve Uygur dönemini kapsayan orta dönem Türk dili tarihi ve kültürü üzerinde yoğunlaşmıştır. Prof. Özyetgin'in yurtdışında ve yurtiçinde yayımlanmış kitap, makale ve bildirilerden oluşan 95 adet yayını bulunmaktadır. İngilizce bilen yazar evli ve bir çoçuk sahibidir.

Doç. Dr. Ayşe Ersay Yüksel

1985 yılında İstanbul Üsküdar'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Ankara'da tamamdı. 2006 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2008 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2011 yılında Türk İslam Sanatları tarihi ana bilim dalında "Ankara'da Dini Yapılarda Mahalli Üslup" başlıklı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 2017 yılında "Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid'in Sanat Himayesi" başlıklı teziyle Doktor ünvanını aldı. 2017 ile 2021 yılları arasında Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı'nda doktor araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2019 yılında İran Tebriz İslam Sanatı Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak Safevi dönemi sanat ve mimarisi konusunda araştırmalarını sürdürdü. 2021 yılında doktor öğretim üyesi oldu. 2022 yılında Doçent ünvanı alan

yazar, 2022'den itibaren Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Anabilim Dalında görev yapmaktadır. Çalışmalarını geç dönem Osmanlı sanatı ve mimarisi, Osmanlı sanat himayesi, Osmanlı fotoğraf sanatı üzerinde yoğunlaştıran yazar alanı ile ilgili çok sayıda uluslararası ve millî kongre, sempozyum ve seminerlere katılmış, bu konuda kitapları ve birçok makalesi yayımlanmıştır. Yazar Yıldız Teknik Üniversitesi Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin akademik danışmanlarındandır. Hâlen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı başkanı olan yazar, İngilizce ve Arapça bilmekte olup, evli ve iki çocuk annesidir.

Öğr. Gör. Elif Tuğçe Kurt

1992 yılında Erzincan'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Erzincan ile İstanbul'da tamamladı. 2014 yılında İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. 2017 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ana bilim dalında "Türk Milliyetçiliğinin Çağdaş Düşünürü Nevzat Kösoğlu, Hayatı ve Eserleri" başlıklı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 2018 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde öğretim görevlisi oldu. 2020 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler ana bilim dalında "II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Amerika Diplomatik İlişkileri" konulu ikinci yüksek lisansını bitirdi. 2020 yılında Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi ana bilim dalı, Yakınçağ tarihi bilim dalında doktora programına başladı. Yakınçağ Osmanlı tarihi, Osmanlı diplomasi tarihi, Osmanlı fotoğraf tarihi, sosyal ve kültürel tarih üzere çalışmalarını sürdüren yazar "Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu'ndan Amerika Birleşik Devletleri'ne Gönderilen Albümler Üzerinden Osmanlı Devleti'nde İmaj ve Propaganda" başlıklı doktora tezini hazırlamaktadır. 2022 yılında görev aldığı Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde müdür yardımcısı olarak görev yapmaya başlayan yazar İngilizce bilmekte olup evli ve bir çocuk annesidir.

ÖN SÖZ

İstanbul tarih boyunca siyasi, askerî, ticari, kültürel ve sanatsal önemi yanında diplomasi geçmişi sayesinde diğer dünya kentleri içinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olmuştur. İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtı olarak seçildiği dönemden 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan zaman diliminde şehir diplomasisinin önemli merkezlerinden biri olduğu bilinir. Bilhassa 19. yüzyıl boyunca Avrupa'dakiler başta olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarından ülkeler odaklarını âdeta Osmanlı İmparatorluğu'na çevirmiştir. 19. yüzyılda, Osmanlı diplomasisinin yeniden kurgulandığı ve kurumsallaştığı dönemde İstanbul, çok sayıda önemli konuğu ağırlamıştı. Gelişen teknolojinin ve ulaşım imkânlarının arttığı, âdeta küresel tarihin akışının hızlandığı 19. yüzyılın başından itibaren devletler arasındaki ilişkilerin yürütülmesinde en etkin yöntemlerden biri hâline gelen bu ziyaretlerde Osmanlının Türk İslam kültürüne dayanan ve kendine has örfi hukukuyla sentezlenen diplomasi anlayışının izleri sürülebilir. Bu ziyaretlerde konukların İstanbul'a davet edilmesinden seyahat programlarının yapılmasına, onların karşılanmasından ikamet edilecek mekânların ayarlanmasına, resmî programlarından uğurlanmalarına ve konuklara sunulacak hediye ve nişanlara kadar her türlü ayrıntı planlanmış, yabancı konuklar çoğunlukla Osmanlının köklü gelenek ve teşrifat usullerine dayanılarak ağırlanmış, kendine has resmî ve gayrıresmî törenlerle onurlandırılmıştır. Bilhassa Sultan Abdülmecid (1839-1861), Sultan Abdülaziz (1861-1876) ve Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) dönemlerindeki ülkeler arası ilişkiler ile protokol, merasim ve teşrifat anlayışının değişiminin yansıması olan bu üst düzey resmî ziyaretler diplomasinin en etkin yöntemlerinden biri olmuştur.

Bu kitapta 19. yüzyıl boyunca İstanbul'a gelen pek çok hanedan mensubu, devlet başkanı ve önemli konuklar arasından sadece en önde gelenlerden seçilenler üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi ve ağırlama geleneğine ışık tutulmuştur. İstanbul'a yapılan ziyaretlerin zengin çeşitliliği bu ziyaretleri bir dönemle sınırlamayı gerektirmiştir. Kitapta Fransa, İngiltere, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Karadağ, İsveç-Norveç, Japonya, Almanya, Siyam (Tayland), Sırbistan ve İran gibi doğu ve batıdaki çeşitli ülkelerden İstanbul'a gelen önemli konukların ziyaretleri bir seçki olarak sunulmuştur.

Kitap bir cihan imparatorluğu olan ve 19. yüzyılın siyasi tarihinde büyük etkisi bulunan Osmanlı İmparatorluğu'nun kadim diplomasi kültürünü yazılı ve görsel arşiv kaynaklarına dayanarak belgelerken Türkiye Cumhuriyeti'ne aktarılan diplomasi mirasına da ışık tutmaktadır.

Dünyanın en büyük imparatorluklarından olan Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatik birikimini yansıtan önemli ziyaretleri, tarihî kaynaklar, yazılı ve görsel belgeler üzerinden özgün bir içerikle bugüne aktaran bu eserin ilk baskısı Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılının ve "Türk Hariciyesi"nin 500. yılının kutlandığı 2023 yılında T.C. Dışişleri Bakanlığının desteğiyle Yıldız Teknik Üniversitesi Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Türkçe ve İngilizce olarak yapılmıştır. 700 adet İngilizce ve 300 adet Türkçe olarak prestij kitap şeklinde yayımlanan kitapların İngilizce baskısının tamamı T.C. Dışişleri Bakanlığınca dış misyonlara ulaştırılmış, kitap bu ihtiyaca binaen sınırlı sayıda yayımlanmış, satışa sunulamamıştır. Söz konusu kitabın Türkçe baskısı hâlihazırda tükenmiştir. Buna istinaden alanında bir boşluğu dolduran ve ciddi bir akademik çalışmaya dayanan esere olan ilgi ve ihtiyaç dolayısıyla gözden geçirilerek bazı ilave ve değişikliklerle yeniden yayımlanmasına karar verilmiştir.

Uzun soluklu bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan bu kitabın hazırlanma sürecinde büyük katkıları bulunan çok sayıda uzman, araştırmacı, akademisyenden destek ve yardım alınmış, bu sayede yerli ve yabancı özel ve tüzel arşivlerden pek çok görsel ve yazılı belge temin edilmiştir. Burada tek tek isimlerini zikredemediğimiz ama desteklerini aldığımız tüm kişi ve kurumlara teşekkürü borç biliriz. Eserin ilk baskısını yapan Yıldız Teknik Üniversitesi ile T.C. Dışişleri Bakanlığına teşekkür ederiz. Ayrıca Ötüken Neşriyat'a da bu eseri ilim dünyasının istifadesine sunma fırsatı verdiği için şükranlarımızı sunarız.

Osmanlıdan Cumhuriyet'e aktarılan diplomatik birikim ve derinliğini yansıtan önemli ziyaretleri tarihî kaynaklar üzerinden günümüze taşıyan bu eserin Türkiye ile dünya devletleri arasındaki dostluk ve iş birliği ilişkilerine katkı sağlamasını, bu sahada yapılacak akademik ve kültürel çalışmalara ilham olmasını temenni eder, ilim ve kültür dünyasına hayırlı olmasını dileriz.

Prof. Dr. A. Melek ÖZYETGİN
Doç. Dr. Ayşe ERSAY YÜKSEL
Öğr. Gör. Elif Tuğçe KURT

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 7

GİRİŞ 11
Diplomasiye Dair 13
Osmanlı İmparatorluğu'nda Diplomasi 14
Osmanlı İmparatorluğu'nda Elçilik ve Ağırlama 18
19. Yüzyıla Diplomasi Geleneği Açısından Bir Bakış 45

19. YÜZYILDA İSTANBUL'UN ÖNEMLİ KONUKLARI 95
Prens Napolyon ile Cambridge Dükü George William Frederick Charles'ın Ziyareti (1854) 101
İngiltere Veliaht Prensi Edward'ın (VII. Edward) Ziyaretleri (1862, 1869) 109
Fransa İmparatoriçesi Eugénie'nin Ziyareti (1869) 121
İtalyan Hanedan Üyelerinin Ziyaretleri (1862-1900) 135
Amerika Birleşik Devletleri 18. Başkanı Ulysses S. Grant'ın (1878) ve Abd Kongre Üyesi Abram S. Hewitt'in Ziyaretleri (1884) 145
Karadağ Prensi I. Nikola'nın Ziyaretleri (1883, 1899) 153
İsveç-Norveç Kralı II. Oscar'ın Ziyareti (1885) 167
Japon Prensi Komatsu Nomiya Akihito ve Eşi Prenses Yoriko'nun Ziyaretleri (1887) 177
Alman İmparatoru II. Wilhelm ve Eşi İmparatoriçe Augusta Victoria'nın Ziyaretleri (1889, 1898) 189
Siyam Krallığı'ndan Prens Damrong'un Ziyareti (1891) 213
Sırbistan Kralı Aleksandar Obrenović'in Ziyareti (1894) 221
İran Şahı Muzafferüddin'in Ziyareti (1900) 229

NOTLAR 249
KAYNAKLAR 278
DİZİN 293

GİRİŞ

DİPLOMASİYE DAİR

Diplomasi, sosyal bilimlerde üzerinde en çok tartışılan ve birden çok tanımı olan kavramlardan biridir. Sözcüğün kökeni eski Yunan dilindeki "diploma" sözünden gelir. İkiye katlamak anlamına gelen "diploma" Roma İmparatorluğu'nda devlete ait tüm resmî belgelere katlanışından dolayı verilen isimdi.[1] Bu çerçevede diplomasi sözcüğü 18. yüzyıla kadar "belgeleri inceleme bilimi" anlamına gelirdi. 1796 yılında ise ilk defa Edmund Burke tarafından "uluslararası ilişkileri yürütme sanatı" karşılığına kullanıldı.[2]

Modern anlamda diplomasi uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesidir[3] ve devletlerin dış politika araçlarından biri olarak askerî, siyasi, kültürel ve ekonomik pek çok alanı kapsar. En önemli fonksiyonlarından biri temsiliyet olan diplomasi devletler arası ilişkilerde uygulanan protokol, merasim, teşrifat usulleri ile devletin geleneğini yansıtan ve gücünü simgeleyen önemli bir iletişim alanıdır.

Diplomasi faaliyetlerinin başlangıcı tarihte oldukça eskilere gider. 15. yüzyıla kadar uygulanan ve temsilcilerin herhangi bir yere belirli bir amacı ya da görevi gerçekleştirmek için geçici bir süreyle gönderildiği diplomasi türüne "Ad Hoc" diplomasi denir. Burada geçici ve tek yanlı bir durum söz konusudur.[4] Ancak zamanla devletlerin büyümesi, devletler arasındaki iletişim ve etkileşimin artması, ekonomik ilişkilerin çoğalmasıyla geçici ve tek yanlı olan diplomasi yeterli gelmemiş, ilişkilerin daha etkin ve hızlı yürütülmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda 15. yüzyılla beraber başta İtalyan şehir devletleri olmak üzere diplomaside karşılıklı temsile geçilmeye başlanmıştır.[5]

Tarihsel süreç içerisinde devletler arasındaki etkileşim ve iletişim gereksinimlerinin artmasıyla 19. yüzyılda sürekli diplomasi 1815 Viyana Kongresi'yle kurumsal bir özellik kazanmıştır. Bu kongrede hazırlanan tüzükle elçilik sınıfları belirlenmiş, diplomatik temsilciler sınıflandırılmıştır. 1818'de düzenlenen Aix-la-Chapelle Konferansı'nda ek düzenlemeler yapılarak diplomasi uluslararası boyutta belirli bir standart kazanmıştır.[6] 18. yüzyılda gelişmeye başlayan diplomasi ve kurumları 19. yüzyılda altın çağını yaşamıştır.[7]

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DİPLOMASİ

Diplomasi imparatorluklar için siyasi gücü etkin kılmanın, çeşitli tören ve simgelerle de görünür olmanın araçlarından biridir. Her devletin olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi anlayışı da değişen koşullar ve dünya algısı paralelinde altı yüz yıllık ömrü boyunca aynı kalmamış, değişime uğramıştır. Osmanlıda 18. yüzyıla kadar çoğunlukla askerî ve siyasi gücün desteklenmesi biçiminde kullanılan diplomasi, 18. yüzyıl sonrasında her anlamda kozmopolit bir sistemi ayakta tutabilmek için gereken en önemli unsurlardan biri hâline gelmiştir.[8]

İslam öncesinde Orta Asya'da geniş bir alanda varlık gösteren eski Türk devlet gelenekleri ve İslamiyet'in kabulüyle ortaya çıkan ilkelerle şekillenmiş Türk devlet yapısına dayanan Osmanlı diplomasisini aynı zamanda hâkim olduğu coğrafyadaki köklü Roma ve Bizans medeniyetlerinin sözlü ve yazılı diplomasi mirası da etkilemiş, temsil ve

protokol usullerinin belirlenmesinde büyük rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu kuruluşundan itibaren altı yüz yıllık tarihi boyunca Doğu'da ve Batı'da dönemin diğer Türk ve yabancı hâkim devletleri ile sözlü ve yazılı olarak karşılıklı temsilciler vasıtasıyla etkili diplomatik ilişkiler sürdürmüştür.

18. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin dış dünyayla, özellikle Batı'yla ilişkileri *dârülharp, dârülislam, eman* ve *ahidname* kavramları çerçevesinde belirleniyordu. Dış politikayı belirleyen bu uygulamalarda Osmanlının devlet gele-

Üsküdar, Selimiye, Fenerbahçe, İstanbul, Galata ve Haliç *(TSM, nr. 121-724)*

neği ve teamülleri kadar içinde yaşadıkları dönemin şartları da etkiliydi. Yine dönemin diğer güçlü ve büyük devletlerinde olduğu gibi Osmanlılar da dış dünya ile kurdukları ilişkilerde sahip oldukları yüksek askerî gücün verdiği özgüvenle hareket ediyordu.[9] İslam egemenliği altında bulunan Müslümanlar ile İslam idaresini tanıyan gayrimüslimlerin yaşadığı bölgeler *dârülislam* olarak adlandırılırken Müslüman egemenliği dışında kalan alanlara *dârülharp* denilirdi.[10] İslam hâkimiyetinde olmayan ama Müslüman bir devlete vergi ve anlaşmalar yoluyla bağlanan devletleri *dârülsulh* kavramı ifade ediyordu. *Eman* anlayışında ise Osmanlı topraklarına diplomatik bir görevle, ticaret ve ziyaret amacıyla gelen gayrimüslimler misafir kabul ediliyor, can ve mal güvenlikleri sağlandığı gibi yanlarına mihmandar verilerek her türlü masrafları devletçe karşılanıyordu.[11]

Fatih Sultan Mehmed (1444-1446, 1451-1481) döneminde İstanbul'un fethiyle beraber Bizans sahneden çekilirken Osmanlı bölgede büyük bir güç hâline gelmiş, imparatorluğun devletler arası ilişkileri yönlendirme gücü de artmıştır. Konumu gereği siyasi, askerî ve ticari faaliyetlerin merkezi konumunda olan İstanbul, Osmanlıda diplomasinin kalbi ve bir yönetim merkezi olarak şekillenmiştir. İstanbul bu ticari ve siyasi gücüyle dünya diplomasisindeki yerini belirlemiş ve bunun sonucu olarak 15. yüzyılda İtalya'da ortaya çıkan karşılıklı temsilin ilk uygulandığı yerlerden birisi olmuştur. Özellikle 1450'lerden itibaren şehre yerleşen hem ayrıcalıkları olan hem de ticari imtiyazları kontrol eden Venedik balyosu Osmanlı Devleti ile kendi toplumu arasındaki irtibatı sağlarken aynı zamanda Batı'ya haber aktarımının da temel kaynağını oluşturmaktaydı. İlerleyen yıllarda Lehistan, Rusya, Fransa gibi devletlerin temsilcilerinin de İstanbul'da yerleşik düzene geçmesi bu ülkeler arasındaki rekabeti artırmış, 15. yüzyıl ile 16. yüzyılın ortalarında Osmanlı toprakları Avrupa siyasetinin ve diplomasisinin merkezi hâline gelmiştir.[12] Bu dönemde Fatih Sultan

Fatih Sultan Mehmed portresi
(TSMK, H. 2153, y. 10a)

Mehmed tarafından Osmanlı teşkilat yapısı düzenlenirken teşrifata ait usul ve kaideler de yazılı olarak belirlenmiştir.[13]

Devlet protokolünün Osmanlı belgelerinde kullanılan adı olan teşrîfât-ı kadimenin belirleyicilerinden olan Fatih'in kanunnamelerinde; elçilerin nasıl karşılanacağı, elçilere yapılacak masraflar, arza nasıl ve ne şekilde girileceği ve benzeri birçok husus kanuna bağlanmıştı.[14] Teşrifat ile ilgili güçlü ve geleneksel bu bürokratik yapılanma Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde daha da belirginleşmişti.[15] Osmanlı devlet bürokrasisinin klasik dönemdeki merkezi olan Topkapı Sarayı'nda belirlenmiş teşrifat kuralları öteden beri elçi kabul törenlerinde dikkatle uygulanmıştır. Bu protokolün incelikle belirlenmesi hiç kuşkusuz köklü bir devlet ve şehir geleneğine işaret ettiği gibi aynı zamanda güçlü bir imparatorluğun da göstergelerindendi.[16] Yabancı devletlerin elçileri Osmanlı İmparatorluğu'nun o ülkeyle olan siyasal ilişkilerine göre şekillenen diplomasisine uygun bir biçimde gelip gitmiş ve Osmanlı sarayı dünya tarihinin en önemli diplomatik merkezlerinden biri olmuştur. Yabancı elçilere titizlikle uygulanan protokol kurallarına *El-kâdimu yüzaru* denilmekteydi.[17]

Osmanlı topraklarındaki ticari etkinlikleri nedeniyle İstanbul'da daimî elçi bulunduran ilk topluluk Venedikliler idi.[18] Ardından Polonya (1475), Rusya (1495), Fransa (1525), Nemçe (1528), İngiltere (1583) ve Felemenk (1612) gibi devletler de siyasi ve ekonomik imtiyazlarını koruma kaygısı ile İstanbul'da temsilcilikler kurdular.[19] Karşılıklı temsil ve sürekli elçilik anlayışı III. Selim'e (1789-1807) kadar Osmanlı diplomasisine yabancı idi. Bununla birlikte gerekli durumlarda Osmanlılar "fevkalade elçi" unvanıyla yabancı devletlere elçiler gönderiyorlardı. Aynı zamanda bu elçilerin yanında Kırım hanları, Eflak-Boğdan voyvodoları, Dubrovnik ve Erdel beyleri de Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı'yla haber ağını kurup devletin dış iletişimini sağlıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu 1793 yılına kadar diplomasiyi tek taraflı şekilde kullanıp sürekli elçi bulundurmasa da Batı ile olan ilişkilerini sıkı tutmuş; barış antlaşmaları yapmak, padişah cülüslarını haber vermek, tahta çıkan Avrupalı monarkların taç giyme törenlerinde bulunmak gibi nedenlerle ülkelere kısa süreli elçiler göndermiştir.[20] Ancak 17. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî ve siyasi durumu devletin Batı'ya bakış açısının değişmesini beraberinde getirmiş, Avrupa'da şekillenen diplomasiye ve kurumlarına da adapte olma ihtiyacını doğurmuştur.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA ELÇİLİK VE AĞIRLAMA

Eski Yunan'dan itibaren mevcut olan ve devletler arası ilişkilerin tamamını yürüten bürokratik mekanizmayı ifade eden diplomasi sözcüğünün uluslararası ilişkilerin temsilciler yoluyla yürütülmesini içeren yeni bir anlam kazanması uzunca bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir.[21] Buna karşılık devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde elçi kullanma geleneğinin kökeni oldukça eskilere dayanmaktadır.[22] Elçi, bir devleti başka bir devlet nezdinde diplomatik teamüller ve belirli kurallar çerçevesinde, daimî ya da geçici olarak temsil etmek üzere özel görevlendirilen diplomatlara verilen isimdir. Tarihi ilk çağlara kadar giden elçilik kurumu, zamanla sağlam bir gelenek hâline gelmiş ve

Topkapı Sarayı *(TSM, nr. 121-727)*

devletler arası diplomaside hukuki bir statü kazanmıştır.[23] Diplomasinin en önemli fonksiyonlarından olan temsiliyeti yürütmek için devletlerin belirlediği aktörlerin başında gelen elçiler, Osmanlı İmparatorluğu'nda 15. yüzyıldan itibaren devletler nezdindeki faaliyetlerin yürütücüsü olmuştur.[24]

Elçiler diplomasideki önemli konumları sebebiyle Türk edebiyatındaki siyasetname türünde yazılmış pek çok önemli eserde konu edilmiş ve elçilerde bulunması gereken özellikler belirlenmiştir. Bu eserlerin başında gelen Yusuf Has Hacib'in (ö.11. yüzyıl) *Kutadgu Bilig*'i ve Nizamülmülk'ün (ö. 1092) *Siyasetnames*i ideal bir elçinin vasıflarını sıralayan, günümüze ulaşmış, evrensel değeri olan edebî ve tarihî kaynaklardır. Yusuf Has Hacib elçilerin sahip olması gereken özellikler arasında akıllı, bilgili, güzel ahlaklı ve güvenilir olmayı, meslekî bilgi ve beceri açısından yeterliliği, gözü açık, hazır cevap olmayı, zafiyetlerden uzak durmayı, dış görünüşüne önem vermeyi ve fasih bir dille konuşma becerisini sıralar.[25] Nizamülmülk de eserinde elçi olarak görevlendirilecek kişilerin seçiminde ve gelen elçilerin ağırlanmasında çok dikkatli olunması gerektiğini önemle vurgular, elçi olarak görev alacak kişilerde bulunması gereken özellikleri ayrıntılı bir şekilde dile getirir. Bu tarihî eserlere göre elçi; hükümdarına iyi hizmet eden, güzel söz söyleme becerisine sahip, çok seyahat etmiş olmasının yanı sıra hemen her konuda bilgili, ileri görüşlü, bilge ve cesur olmalıdır. Elçiler aynı zamanda savaşabilen (at ve silah kullana-

19. YÜZYILDA İSTANBUL'UN ÖNEMLİ KONUKLARI

19. yüzyıl dünya genelinde siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel değişimlerin olduğu, hızlı bir sanayileşme ve teknolojik ilerlemelerin gerçekleştiği ve önemli tarihî olayların yaşandığı özel bir dönemdir. Bu bağlamda değişen dünya düzeni devletler arasındaki etkileşimi şekillendirmiş, dolayısıyla iletişim kanalları da bu doğrultuda çeşitlenmiştir. Bu dönemde özellikle ulaşımın da kolaylaşması sayesinde hanedan aileleri geçmiş yüzyıllara göre daha fazla seyahat ederek yabancı ülkelerle ve diğer hanedan aileleri ile yakın temasta olmuştur. Öte yandan 1815 Viyana Kongresi'nden sonra Batı'da gittikçe artan özgürlük ve milliyetçilik akımlarının etkisi ile Avrupa hanedan aileleri arasında daha sık ve yakın ilişkiler kurulmaya başlanmış, karşılıklı ziyaretler artmıştır.[1] Bu kapsamda Avrupa hanedan aileleri başta olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinden Osmanlıya da çok sayıda ziyaret gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'nde II. Mahmud'dan önce yabancı hükümdarların ve hanedan mensuplarının ağırlanması ile ilgili yeterli bilgiye kaynaklarda rastlanmaz. Bu konuda en eski kaynaklardan birinin yazarı olan Ahmed Cevdet Paşa, II. Mahmud döneminde Avusturya İmparatoru'nun kardeşi Arşidük'ün İstanbul'u ziyaret ettiğini ve bu ziyareti sırasında Arşidük'e Saray-ı Hümâyun'da bir ziyafet verildiğini yazmaktadır.[2] Esasında II. Mahmud döneminde sarayın bir ziyafetle Avrupalı bir hanedan mensubuna açılması Osmanlı devlet geleneğinde yenilikçi bir adımdır. 19. yüzyıldan itibaren değişen dünya düzeni ile birlikte Osmanlıda özellikle 1839'dan sonra yabancı hanedan üyeleri daha fazla ağırlanmaya başlamış, Abdülmecid dönemi ile birlikte bu gibi ziyaretler sık rastlanan bir durum hâline gelmiştir. Sultan Abdülaziz'in zamanında ise İstanbul ve Avrupa sarayları arasındaki ilişkiler daha da gelişmiştir. Arşiv kayıtları özellikle Avrupa'ya ilk ziyareti yapan Osmanlı padişahı Abdülaziz döneminde Avrupa hanedan ailelerinin doğum, evlenme, tahta çıkış, ölüm gibi olaylar vesilesiyle karşılıklı uygulanan protokolün gereklerinin dikkatli bir şekilde yerine getirildiğini göstermektedir.[3]

Abdülaziz'in ardından tahta çıkan V. Murad'dan sonra 1876'da padişah olan II. Abdülhamid döneminde de yabancı hanedan mensuplarının ziyaretleri artarak devam etmiş, bu önemli ağırlamalar ile ilgili devletin protokolleri daha da yerleşmiş kurallarla yürütülmüştür. Özellikle II. Abdülhamid'in değişen dünya düzenine uygun olarak dış politikadaki vizyonu gereği İstanbul'a

PRENS NAPOLYON İLE CAMBRIDGE DÜKÜ GEORGE WILLIAM FREDERICK CHARLES'IN ZİYARETİ (1854)

Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında 1853'te çıkan Kırım Savaşı İstanbul'a pek çok üst düzey ziyaretin yapılmasına neden olmuştur. Bunlardan biri Rusya'ya karşı Osmanlının müttefiki olan Fransa Kralı Napolyon Bonapart'ın kuzeni Prens Napolyon'un ziyaretidir.

Prens Napolyon'a İstanbul ziyaretinde, bir diğer müttefik devlet olan İngiltere kraliçesinin yakını Cambridge Dükü George William Frederick Charles ve İngiliz Mareşal Lord Raglan eşlik etmiş, her iki konuk da harp mahalline gitmeden önce Osmanlı topraklarında özenle ağırlanmıştır.

Prens Napolyon-Joseph-Charles-Paul Bonaparte

Napoleon-Jérôme Bonaparte veya Jérôme Napolyon olarak bilinen Prens Napolyon 9 Eylül 1822 yılında Trieste'de doğmuş, 17 Mart 1891'de Roma'da ölmüştür. İmparator III. Napolyon'un en büyük kuzeni olan Prens Napolyon Fransa'daki İkinci İmparatorluğun askerî ve politik alanda ileri gelenlerinden biridir.

Prens Napolyon'un İstanbul'da ağırlanması tarihî değeri haiz bir olaydır. Çünkü bu ziyaret, kökleri oldukça eskiye giden Osmanlı-Fransız ilişkilerinin ortak geçmişinde, Fransız hanedan ailesinden bir prensin Osmanlı topraklarında ilk kez ağırlanması ba-

İNGİLTERE VELİAHT PRENSİ EDWARD'IN (VII. EDWARD) ZİYARETLERİ (1862, 1869)

Galler Prensi ve Chester Kontu unvanlarını taşıyan Prens Albert Edward (1841-1910) 1861 yılında kutsal topraklar ile Mısır'ın da dâhil olduğu bir Doğu gezisine çıkmayı planlamıştır. Fakat babası Prens Albert'in ani ölümü üzerine bu seyahat birkaç ay ertelenmiş, nihayetinde Prens Albert Edward'ın seyahati 1862 yılının Şubat ayında Londra'dan başlamıştır. Prens, Osborne Vapuru'yla Mısır, Kudüs, Şam ve Beyrut'u ziyaret ettikten sonra 20 Mayıs'ta İstanbul'a gelmiştir.[1] Prens ve maiyetinin İstanbul'a bu ziyaretleri gayrıresmî bir seyahat niteliğindedir.[2] Prens 1862 yılında gerçekleştirdiği bu Doğu seyahatini bir günlük tutarak kayıt altına almıştır. İstanbul'a gelirken Prens ve maiyetini Çanakkale'de karşılamak üzere Tersâne-i Âmire Meclis Reisi Ferik Mustafa Paşa tayin edilmiştir.[3] Taif Vapuru ile karşılanan Prens 20 Mayıs'ta İstanbul'a ulaşmış, Dolmabahçe önlerine geldiğinde şerefine atılan 21 pare top atışıyla karşılanmıştır. İcra edilen karşılama töreninde dönemin Osmanlı sadrazamı, hariciye nazırı gibi devlet adamları yer almıştır.

Prens Edward'ın Abdullah Biraderler tarafından çekilen fotoğrafı
(Royal Collection Trust / © Her Majesty Queen Elizabeth II 2022)

İskelede Sultan Abdülaziz tarafından karşılanan Prens ve beraberindekiler doğrudan Dolmabahçe Sarayı Mâbeyn-i Hümâyun'a geçmiş burada kabul töreni gerçekleştirile-

FRANSA İMPARATORİÇESİ EUGÉNIE'NİN ZİYARETİ (1869)

1853-1856 yılları arasında Kırım Savaşı devam ederken Fransa İmparatoru III. Napolyon eşi İmparatoriçe Eugénie ile birlikte İstanbul'a bir ziyaret planlamıştır. Özellikle savaş alanındaki gelişmeleri takip etmek için İstanbul üzerinden cepheye gitmeyi planlayan İmparator için İstanbul'da kaldığı süre boyunca en iyi şekilde ağırlanmasını sağlayacak hazırlıklara başlanmıştır. Bu ziyaret hazırlığının ayrıntıları ile Sultan Abdülmecid bizzat ilgilenmiştir. Fransa'dan İmparator'un ziyareti ile ilgili protokolü teftiş etmek için saray görevlisi Miralay Bevil İstanbul'a gönderilmiştir. Padişah'la da görüşen Bevil, İmparator ve İmparatoriçe'nin ikametleri için Baltalimanı Sahilsarayı'nı karar kılmış, saray ve çevresi bu ziyaret sebebiyle yeniden düzenlenmiştir.[1]

Osmanlı arşivindeki hariciye defterinde bu ağırlama programı ile ilgili verilen ayrıntılı bilgiler ilgi çekicidir: Fransa İmparatoru, Padişah tarafından bizzat görevlendirilen Serasker Paşa, Kaptan Paşa ve Hazîne-i Hâssa Nazırı Ali Galip Paşa tarafından Çanakkale Boğazı'nda, Sadrazam tarafından da Yeşilköy'de karşılanarak şerefine 100 pare top atışı yapılacak ve Donanma-yı Hümâyun'a ait gemilerin selamı ile birlikte Saltanat-ı Hümâyun kayıklarından birine binerek kendisine tahsis edilen saraya geçecektir. Ertesi akşam İmparator ve İmparatoriçe Padişah'ın sarayında verilecek özel yemek davetine katılacak, yemekten sonra tiyatro ve benzeri eğlenceler düzenlenecek, eğer uygun görülürse bir gün İmparator Yıldız Kasr-ı Hümâyunu'nda sabah kahvaltısına davet edilecektir. Bu ağırlama programında ayrıca İmparator'un hizmetine dil bilen bir subayın ve karada yapacağı yol-

İmparatoriçe Eugénie de Montijo
(Franz Xaver Winterhalter, 1864)

İTALYAN HANEDAN ÜYELERİNİN ZİYARETLERİ (1862-1900)

Veliaht Prens Umberto'nun Ziyareti (16 Ağustos 1862)

Osmanlı-İtalyan diplomatik ilişkilerinin seyrinde İtalyan hanedan üyelerinin İstanbul'a yaptıkları ziyaretler ayrı bir öneme sahiptir. Bu ziyaretlerden ikisi Sultan Abdülaziz dönemine denk gelir. 1862 yılında Veliaht Prens Umberto, 1869'da ise Prens Amedeo İstanbul'u ziyaret etmiş ve Sultan Abdülaziz'in konuğu olmuştur.

Bilindiği gibi İtalyanlar ile Türkler arasındaki daha çok ticaret vesilesiyle ortaya çıkan ilişkilerin tarihi 9. yüzyıla kadar geriye gider.[1] 14. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu İtalyan şehir devletleri ile oldukça yakın bir ilişki içindeydi. Ayrıca İtalyanlar İstanbul'da bulunan diplomatları, tüccarları, gezginleri ve sanatçıları aracılığıyla burada yeni ve zengin bir diplomasi yaratmıştı.[2] İki devlet arasında ekonomi ve kültür alanlarında artan ilişkiler neticesinde İtalyanlar İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirler yanında Anadolu'nun çeşitli bölgelerine de yerleşmeye başlamıştır. Yerleşimin arttığı bölgelerde İtalyanlar tarafından açılan ve yönetilen okullar, hastaneler, dernekler, tiyatrolar ve yaptıkları yayınlar Osmanlıdaki toplumsal hayatı belirli ölçülerde etkilemekteydi. Özellikle Tanzimat döneminden itibaren Osmanlının değişen sosyal ve kültürel hayatında İtalyan müzisyen, mimar, sanatçı ve levanten ailelerinin etkisi büyük olmuştur.[3]

Savoya Dükü ve İtalya Kralı I. Umberto
(National Portrait Gallery, London)

19. yüzyılda Osmanlı ile İtalya arasında hanedan üyelerinin İstanbul'a ziyaretleri sebebiyle yakın ilişkiler devam

KARADAĞ PRENSİ I. NİKOLA'NIN ZİYARETLERİ (1883, 1899)

Sultan II. Abdülhamid döneminde Karadağ Prensi I. Nikola Petroviç (1841-1921) biri 1883, diğeri 1899 yılında olmak üzere iki defa İstanbul'u ziyaret etmiştir. Karadağ Prensi Nikola I. Petroviç, Avrupa tarihinin en uzun süre yönetimde kalan hükümdarları arasında en başta gelenlerden biriydi. 1860 yılında amcası Prens Danilo'nun öldürülmesi üzerine Karadağ Prensi olarak ilan edilen Nikola, 1918 yılına kadar tam 58 yıl boyunca ülkesi Karadağ'ı yönetmiştir.[1]

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki en önemli coğrafyalarından biri olan Karadağ ile ilişkileri, 14. yüzyıldan itibaren yüzyıllar içinde değişen koşullar çerçevesinde devam etmiştir. Karadağ, 1878 Berlin Antlaşması'yla bağımsızlığını kazanmıştır. II. Abdülhamid'in hükümdarlık dönemine denk gelen bu tarihten sonra Sultan'ın Karadağ Prensi Nikola ile dostane ilişkiler yürüttüğü görülür. Karadağ Prensi Nikola'nın İstanbul ziyaretleri de bu ilişkileri güçlendirmiştir.

Karadağ Prensi Nikola I. Petroviç
(Ömer M. Koç Koleksiyonu)

Karadağ Prensi'nin İstanbul ziyareti öncesinde sarayda yapılan hazırlıklar merasim-i teşrifatiye defterinde kaydedilmiştir. Bu defterde Karadağ Prensi Nikola için icra olunacak teşrifat, ziyafet masası, her gün hangi gezi programının takip edileceği ayrıntıları ile verilmiştir.

Prens Nikola 16 Ağustos 1883'te Karadağ'ın Kotor Limanı'ndan İstanbul'a hareket etmiş, kendisine Osmanlı İmparatorluğu'nun Çetine Sefiri Rıza Bey ile birlikte askerî görevlilerden oluşan sekiz kişilik bir heyet eşlik etmiştir.[2] Osmanlı ile

İSVEÇ-NORVEÇ KRALI II. OSCAR'IN ZİYARETİ (1885)

Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatik ilişkiler kurduğu Avrupa devletlerinden biri de İsveç Krallığı'ydı. 16. yüzyıldan itibaren İsveç Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında başlayan ilk resmî ilişkiler elçiler yoluyla sürdürülmüş ve ticari anlaşmalarla da geliştirilmiştir. 1814 ile 1905 yılları arasında İsveç ve Norveç devletlerinin ittifakı sonucu ortaya çıkan İsveç-Norveç Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğu arasında siyasi ve kültürel açıdan önemli ilişkiler kurulmuştur.[1]

İsveç-Norveç Krallığı ve Osmanlı arasındaki yakın ilişkiler II. Abdülhamid'in saltanatı boyunca devam etmiştir. Bu ilişkideki en önemli olaylardan biri Birleşik İsveç-Norveç Kralı II. Oscar'ın 1885 yılında İstanbul'u gayriresmî olarak ziyaretidir.[2] Kral II. Oscar Fredrik'in (1829- 1907) İstanbul ziyaretinin diğer Avrupa hanedan üyelerinin ziyaretlerinden daha farklı ve özel bir nede-

İsveç-Norveç Kralı II. Oscar Fredrik
(National Portrait Gallery, London)

İsveç-Norveç Kraliçesi Sophia Wilhelmine Marianne Henriette
(Royal Collection Trust / © Her Majesty Queen Elizabeth II 2022)

JAPON PRENSİ KOMATSU NOMİYA AKİHİTO VE EŞİ PRENSES YORİKO'NUN ZİYARETLERİ (1887)

Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkim olduğu coğrafyaya en uzak ülkelerden biri olan Japonya ile ilişkiler ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştı. Dış dünyaya kapalı olan Japonya, Meiji reformlarıyla modernleşme konusunda önemli bir yol kat ederek dünya siyaset arenasında yer almak, ticari ve kültürel ilişkiler kurmak için 1871'de Batılı devletlere heyetler göndermiş, bu çerçevede Osmanlı İmparatorluğu ile de ilk teması kurmuştur. İki imparatorluk arasındaki temaslar özellikle hanedan mensupları nezdinde II. Abdülhamid döneminde gerçekleşmiştir.[1]

Japon hanedanından İstanbul'a ziyaret için gelen ilk kişi İmparator Meiji'nin amcası Prens Komatsu *(Komatsu-no-miya)* Akihito'dur (1846-1903). Prens Komatsu aynı zamanda Japon İmparatorluğu'nda kara kuvvetleri komutanı olarak da görev yapmaktaydı. Ayrıca Prens Komatsu Japonya'daki 1868 yılının "Meiji Islahat Hareketleri"nde büyük rol oynamış önemli bir devlet adamıydı. Amerika, Avrupa ülkeleri ve Çin'i kapsayan büyük bir inceleme gezisine çıkan Prens Komatsu, 29 Eylül-7 Ekim 1887 tarihleri arasında İstanbul'u ziyaret etmiş ve Osmanlı saraylarında ağırlanan ilk Japon hanedan mensubu olarak kaydedilmiştir.

Japon İmparatoru Mutsuhito Mikado Meiji
(Library of Congress)

Prens Komatsu Avrupa'da bulunduğu dönemde İstanbul'u ziyaret etme ve Padişah'ın huzuruna

ALMAN İMPARATORU II. WILHELM VE EŞİ İMPARATORİÇE AUGUSTA VICTORIA'NIN ZİYARETLERİ (1889, 1898)

III. Friedrich kısa süren krallığı akabinde 1888 yılında ölünce II. Wilhelm genç bir imparator olarak Almanya'nın başına geçmiştir. II. Wilhelm'in imparator olması Osmanlı-Alman ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır. II. Abdülhamid, 4 Ağustos 1888'de Prusya Krallığı'nın son hükümdarı olarak tahta geçen, II. Wilhelm'e (1888-1918) bir tebrik mektubu ile beraberinde hediyeler göndermiş; İmparator ise Padişah'ın teveccühüne ve hediyelerine teşekkür ederek aynı şekilde karşılık vermiş, ayrıca her iki devlet arasında öteden beri devam eden dostluğun sürekli olmasını dilediğini belirtmiştir.[1] II. Wilhelm dönemi ile birlikte iki ülke arasında dostluk politikasını desteklemek üze-

Alman İmparatoru II. Wilhelm *(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 91430-0021)*

Alman İmparatoriçesi Augusta Victoria *(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 91430-0015)*

İRAN ŞAHI MUZAFFERÜDDİN'İN ZİYARETİ (1900)

Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusunda yer alan İran'da 18. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar hâkim olan Kaçar Devleti, bir Türkmen boyu olan Kaçar Hanedanı (1796-1925) tarafından kurulmuştu.[1]

II. Abdülhamid döneminde İstanbul'da ağırlanan önemli konuklardan biri Kaçar Hanedanı'na mensup Muzafferüddin Şah'tı. Muzafferüddin Şah İran'da 1896 ile 1907 yılları arasında hüküm sürmüştür. Hükümdar olarak Muzafferüddin Şah'ın İstanbul'a ilk gelişi 30 Eylül 1900 tarihindedir. Bu ziyaretin ilgi çekici yönlerinden biri de İstanbul'da görkemli bir şekilde ağırlanan Şah'ın neredeyse her anının fotoğraflanarak bir albüm hâline getirilmiş olmasıdır.[2] Muzafferüddin Şah'ın İstanbul ziyaretinin tüm aşamalarını fotoğraflamak için Saray tarafından, dönemin önemli Türk fotoğrafçılarından Hazım, Behçet, Refet, Zekai ve Sami Beyler resmî olarak görevlendirilmiştir.[3] 60 fotoğraftan oluşan Muzafferüddin Şah'ın İstanbul ziyareti albümü bugün hem Yıldız Sarayı'nda bulunan Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu'nda hem de Tahran Gülistan Sarayı Koleksiyonu'nda muhafaza edilmektedir.[4]

Kaçar Şahı Muzafferüddin
(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 90508-0001)

Muzafferüddin Şah çıktığı Avrupa seyahatinden sonra İstanbul'a gelmiştir.[5] Şah'ın İstanbul'a ziyareti devlet ve halk nezdinde yoğun bir ilgi görmüş, İstanbul basını da bu ziyareti yakından takip etmiştir.[6]

Muzafferüddin Şah Avrupa seyahati dönüşünde İstanbul'a hareket etmiş, Belgrad tren istasyonunda Sultan'ın görevlendirdiği bir Osmanlı heyeti tarafından

DİZİN

I. Alexander (Rus Çarı) 88, 89
I. François 41
I. Maximilan (Kutsal Roma Germen İmparatoru) 30
I. Nikola Petroviç (Karadağ Prensi) 153, 155, 159, 162, 163, 164, 165
I. Umberto (İtalya Kralı) 88, 135, 138, 142, 143, 144
II. Abdülhamid 52, 56, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 80, 81, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 138, 140, 142, 143, 144, 148, 149, 150, 151, 153, 155, 158, 159, 162, 163, 164, 165, 167, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 192, 194, 197, 198, 199, 200, 203, 206, 210, 213, 216, 217, 220, 221, 222, 223, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 237, 244, 248
II. Isabel 137
II. Mahmud 43, 44, 45, 53, 54, 66, 88, 97
II. Mahmud Türbesi 198, 225
II. Maximilian (Bavyera Kralı) 63
II. Murad 20
II. Oscar Fredrik (İsveç-Norveç Kralı) 167
II. Selim 34, 40
II. Victor Emmanuel 137
II. Wilhelm (Almanya İmparatoru) 70, 71, 73, 81, 88, 90, 189, 190, 194, 196, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211
III. Ahmed 33
III. Friedrich 189
III. Mehmed 34
III. Murad 34, 39
III. Napolyon 55, 56, 57, 58, 63, 101, 102, 121, 122
III. Selim 17, 41, 44, 88
III. Vittorio Emanuele (İtalya Kralı) 73, 138, 139, 141, 142, 144
III. Wilhelm (Hollanda Kralı) 63
IV. Friedrich Wilhelm (Prusya Kralı) 63
V. Murad 97
V. Rama (Siyam Kralı) 213
XVI. Louis (Fransa Kralı) 41
1867 Paris Sergisi 58
21 pare top atışı 51, 109, 137, 155, 223

A

Abdullah Biraderler 66, 109, 113,
Abdurrahim Muhip Efendi 40
Abdülaziz 45, 48, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 88, 97, 98, 102, 109, 114, 115, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 135, 136, 137, 138
Abdülmecid 44, 45, 46, 47, 49, 54, 55, 63, 74, 88, 97, 98, 103, 105, 106, 107, 121,
Abram Stevens Hewitt (ABD Kongre Üyesi) 145, 150, 151
Ad Hoc diplomasi 13, 41
Adolphus Frederick 106
Ağırlama protokolü 54, 122, 237
Ağırlama/protokol köşkleri 71, 192
Ahırkapı 193
Ahidname 15
Ahmed Ali Paşa (Şeker Ahmed Paşa) 142, 175, 193, 215, 216, 217, 220, 230

Ahmed Cevad Paşa (Sadrazam) 217, 223, 225
Ahmed Cevdet Paşa 54, 97
Ahmed Fevzi Paşa (Çetine Sefiri) 159, 162
Ahmed Mithat Efendi 176
Ahmed Tevfik Paşa (Hariciye Nazırı) 248
Ahmed Vefik Paşa (Sadrazam) 148, 149
Ahmet Resmî Efendi 41
Aix-la-Chapelle Konferansı 13
Akdeniz 199
Akif Bey (Hereke Fabrikası'nın Müdürü) 206
Alafranga menü 170, 180, 216
Alafranga ve alaturka yemek 53
Alafranga yemek 53, 81, 103, 126
Alaturka ve alafranga menü 170, 180
Albay Hüsameddin Bey 142
Albay Yahya Bey 148
Albüm 63, 66, 75, 90, 113, 140, 151, 152, 158, 159, 175, 192, 199, 229,
Aleksandar Obrenović (Sırbistan Kralı) Kral Aleksandar 221, 222, 223, 225, 226, 227
Alemdağı Kasrı 128
Alexandra (Danimarka Prensesi) 56, 114, 117, 118, 119
Ali Aziz Efendi 42
Ali Galip Paşa 103, 106, 121,
Ali Nizami Paşa 193
Âli Paşa (Sadrazam) 118, 123, 127, 130
Ali Saib Paşa 180
Alman Çeşmesi 211, 212
Alman donanması 198
Alman Hastanesi 197
Alman Kız Lisesi 203
Alman Marşı 193, 194, 197, 200, 206
Alman Sefareti/Almanya Sefareti 190, 193, 203, 206
Almanya 67, 71, 88, 89, 90, 145, 155, 171, 189, 190
Amadeo (İtalyan Prensi) 56
Amerika Birleşik Devletleri 45, 67, 70, 145, 148, 149, 151, 152, 158, 177
Amerika Millî Kütüphanesi (Library of Congress) 111, 145, 150, 151
Amerika Millî Müzesi 90
Ananta Samakhom Sarayı 215
Anglikan Kilisesi 112, 118
Arap atı 40, 88, 149, 150
Ariadne Gemisi 114, 118, 119
Ârifi Ahmed Paşa (Hariciye Nazırı) 155
Arşidük Etienne 90
Arşidük Ferdinand Maximilian (Avusturya İmparatoru'nun kardeşi) 55
Arşidük Rudolf (Avusturya-Macaristan veliahdı) 73
Arşidüşes Stephanie 73
Asâr-ı Tevfik Firkateyni 193
Askerî geçit 63, 122, 194, 206, 230
Askerî merasim 198
Atik Ali Paşa Külliyesi 21
Atina 45, 67, 142
Augusta Victoria (Alman İmparatoriçesi) 71, 73, 89, 189, 197, 198, 200, 204, 207, 208, 209, 210, 211
Austerlitz Zaferi 40
Avrupa seyahati 122, 216, 229
Avrupai 73, 215, 217
Avusturya 30, 40, 41, 54, 55, 57, 63, 88, 90, 97, 117, 145, 155, 180
Avusturya Vapuru 178
Avusturya-Macaristan 56, 67, 73
Aya İrini Silah Müzesi 111, 112
Ayasofya Camii 79, 80, 112, 117, 128, 148, 162, 179, 194, 198, 216, 225, 240, 241, 244,
Ayastefanos Antlaşması 145
Ayazpaşa 203
Ayşe Osmanoğlu 144, 232, 237
Aziziye Zırhlısı 123

B

Bâb-ı Seraskerî 105, 138, 180
Babıali 42, 43, 49, 89, 105, 107, 179,
Babüsselam 25
Bağdat Köşkü 117
Bahriye Nezareti 164
Bakırköy 196, 230, 248
Bakırköy Bez Fabrikası 230
Balkanlar 153
Balmoral Şatosu 66
Balo 55, 57, 58, 61, 63, 89, 105, 118,
Baltalimanı Sahilsarayı 121

Bangkok 216
Bar Limanı 159
Baron Marshall (Almanya Elçisi) 203
Bayezid Camii 112
Bayıldım Kasrı 130
Bayramlaşma (Muayede) 69
Bebek Stefan (Macar Kralı) 35
Behçet Bey (Fotoğrafçı) 229
Belçika 55, 57, 63, 67, 145, 158
Belgrad 142, 221, 229, 248,
Belgrad Belediye Başkanı 226
Belgrad İstasyonu 222
Benedicto (Milano Elçisi) 20
Berlin 42, 43, 45, 66, 67, 190, 211, 213
Berlin Antlaşması 153
Berlin Sarayı Sanayi-i Nefîse Dairesi 198
Berlioz 197
Bernadotte Kütüphanesi 176
Beşiktaş 171, 180
Beşiktaş Sarayı 117
Bertrandon de la Broquière, (Fransız Seyyah) 20
Beyaz Kule 222
Beyazıt Camii 198
Beykoz 123, 129, 131
Beykoz Kasrı 71, 127
Beylerbeyi Sarayı 49, 54, 56, 71, 103, 104, 105, 107, 118, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 138, 197
Beylerbeyi Vapuru 163, 244, 248
Beyoğlu 53, 54, 123, 197, 200, 225, 226
Beyoğlu Ermeni Katolik Kilisesi (Surp Asdvadzadzin Ermeni Katolik Kilisesi) 130
Beyoğlu Meryem Ana Kilisesi 123
Beyoğlu Protestan Kilisesi 196
Beyrut 145, 109
Bidar Kadın (II. Abdülhamid'in hanımı) 143
Bizans 14, 16
Bizans surları 197
Bizet 197
Boğaz 70, 118, 124, 127, 137, 159, 165, 196, 199, 206
Boğaziçi 130, 137, 155, 159, 215,
Boston Daily Globe 149
Brezilya 67
Brüksel 45, 67
Buckingham Sarayı 57, 58
Budapeşte 248
Burma 145
Bursa 40, 126, 142
Krizantem Nişanı 181, 186
Büyük Mabeyin 73, 195, 203, 223, 237
Büyükada 175

C

Cağaloğlu 244
Camlı Köşk 129
Cemil Paşa 128, 129
Chakri hanedanı 213
Charles Abel Douay 128
Chopin 197
Cornelis Calkoen (Hollanda Elçisi) 32, 33
Cuma selamlığı 73, 74, 75, 112, 117, 129, 162, 169, 192, 206, 216, 225
Cülus 17, 69, 159, 162

Ç

Çadır Köşkü 73, 168
Çamlıca 130
Çamlıca Tepesi 197
Çanakkale (Kale-i Sultanî) 48, 109, 118, 123, 136, 138, 162, 193, 198, 199
Çanakkale Boğazı (Bahr-ı Sefîd Boğazı) 121, 123, 124, 155, 193, 223
Çemberlitaş 21
Çırağan Sarayı 66, 128, 131
Çiftesaraylar (Salıpazarı Sarayı) 114, 115, 116, 117, 118
Çin 52
Çit Kasrı 73

D

Daimî elçi 17, 18, 18, 42, 43, 102
Danilo Nişanı155, 164, 165
Danimarka 56, 67, 114
Danzing Vapuru 193
Darphâne-i Âmire 180
Dârülharp 15, 16
Dârülislam 15, 16
Dârülsulh 16
David von Ungnad 30

Davutpaşa Kışlası 105
De Bourée (Fransa Elçisi) 123
Devlet Giray (Kırım Hanı) 24
Divan Yolu 225
Dîvân-ı Hümâyun 20, 21, 31, 40, 43, 48
Dizbağı Nişanı (Order of the Garter) 63
Doğu gezisi 109, 110, 142
Doktor Peraziç 162
Dolmabahçe Rıhtımı 198, 225
Dolmabahçe Sarayı 47, 48, 49, 66, 68, 70, 114, 115, 117, 119, 124, 126, 127, 129, 130, 136, 155, 162, 164, 169, 175, 180, 193, 194, 197 198, 200, 203, 206, 210, 211, 215, 216, 220, 226, 244
Dolmabahçe Sarayı, Hazine Kapısı 47
Dolmabahçe Sarayı, Muayede Salonu 48, 69
Dolmabahçe Sarayı, Mâbeyn-i Hümâyun 109
Donanma-yı Hümâyun 121
Dover Limanı 57
Draga Maşin (Sırp Kraliçesi) 221
Dragoman 25, 56
Dubrovnik 17

E

Ebubekir Ratib Efendi 41
Edirne 70, 230, 248
Edirne İstasyonu 230
Edirne Sarayı 20
Edmund Burke 13
Eflak-Boğdan voyvodaları 17
Egzotik ağaçlar 80
Elbise-i Atîka Müzesi 112
Elçi alayı 26, 29
Elçi Hanı 21, 22
Elçi kabulü 17, 20, 30, 32, 34
Elena/Jelena (Karadağ Prensinin kızı, Vittorio Emanuele eşi) 142, 143, 144
Elize Sarayı 58
El-kâdimu yüzaru 17
Elkas Mirza (Safevi Elçisi) 23
Élysée Sarayı 57
Eman 15, 16, 20
Emirgân 159, 163
Emirgân Yalısı/Sahilhanesi 159, 162, 164
Emperyal Otel 222
Erdel beyleri 17
Ertuğrul Firkateyni 186, 187
Ertuğrul Süvari Alayı 70, 92, 93, 193, 194, 203, 231
Eski Yunan 13, 18
Eugene Schuyler (ABD elçilik kâtibi) 148
Eugénie de Montijo (Fransa İmparatoriçesi) 56, 57, 66, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133
Eyüp 197, 198
Eyüp Sultan 203

F

Fairmount Park Philadelphia 149
Fatih Camii 198
Fatih Sultan Mehmed 16, 30, 32
Fausto Zonaro 92, 93, 199, 211
Felemenk 17, 54, 81, 170
Fener İskelesi 225
Fenerbahçe 15
Ferdinand (Bulgaristan Prensi) 90
Ferik Mustafa Paşa 109
Ferik Raşid Paşa 193
Feriye Sarayı 53, 103, 106
Fetanfer Kalfa 143
Feth-i Bülned Korveti 193
Fevkalade elçi 17
Filistin 168
François d'Orléans (Fransa Kralı Louis-Philippe'nin üçüncü oğlu, Joinville Prensi) 54
François de Noailles 40
Fransa 16, 17, 25, 40, 41, 42, 53, 54, 55, 56, 57, 67, 89, 101, 102, 103, 106, 117, 121, 122, 124, 126, 130, 131, 145, 155
Fransa Millî Kütüphanesi Arşivi 41
Fransa/Fransız Sefarethanesi 55, 130
Fransız aşçı 53, 81
Fransız İhtilali 41, 42
Fransız usulü 171
Fransız üslubu 127

Fransız yemeği 53, 87, 126
Fransızca 86, 87, 117, 127, 198, 225
Franz Joseph (Avusturya İmparatoru) 56, 63, 88
Franz Xaver Winterhalter 121
Friedrich Wilhelm Nikolaus Karl (Prusya veliahdı) 56, 63
Fuad Paşa (Sadrazam) 112
Fuat Vapuru 164

G

Galata 15, 25
Galata Köprüsü 200
Galebe Divanı 30
Galib Bey (Teşrîfât-ı Hâriciye Muavini) 159, 200, 230
Gare de Lyon 57
Garibaldi şenlikleri 53
Gayriresmî seyahat 54, 109, 167, 213
Gazi Ahmed Muhtar Paşa 140
Gazi Osman Paşa 86, 155
Gelibolu 103, 105
General Beale 149
General Chambers (ABD Askerî Ateşesi) 148
General Grant (Amerikan eski başkanı) 73, 148, 149, 150
General Kent 86, 87
General Zdravkoviç 223
George William Frederick Charles (Cambridge Dükü) 55, 101, 106,
Giuseppe Donizetti 44
Goltz Paşa 193
Göksu (Küçüksu) Kasrı 71, 113, 128, 129, 138, 155, 179, 180
Göksu Deresi 117
Grandük Aleksi Aleksandriyeviç (Rus Çarı'nın oğlu) 56
Grandük Konstantin (Rusya İmparatoru'nun kardeşi) 55
Guatelli Paşa 115
Guildhall 58, 61
Guillaume Berggren 99, 175
Güneydoğu Asya 67

H

Hademe-i Hümâyun 195
Haliç 15, 112, 148, 217
Halil Rıfat Paşa (Sadrazam) 230, 232
Hamidiye Camii 73, 192
Hamidiye Etfal Hastanesi 142, 143
Hamidiye Marşı 195, 197, 203, 223
Hamidiye Sanayi Mektebi 222
Hanedan üyeleri 40, 49, 52, 54, 55, 56, 69, 80, 88, 97, 98, 135, 167
Harbiye Mektebi 163, 197, 217, 220
Harem 49, 69, 73, 118, 122, 125, 126, 143, 163, 197, 244
Hariciye Nezareti 43, 45, 67, 106, 180

Hariciye teşrifatçısı 48, 49
Has Bahçe 74, 244
Hasan Hüsnü Paşa (Bahriye Nazırı) 200
Hatıra madalyonu 63
Haydarpaşa İngiliz Mezarlığı 113
Haydarpaşa Rıhtımı 204, 205
Hayfa 210
Hayriye İstimbotu 223
Hayvanat bahçesi 80
Hazım Bey (Fotoğrafçı) 229
Hazîne-i Hâssa 121, 158, 192, 193, 206
Hazîne-i Hümâyun (İmparatorluk Hazinesi) 25, 162, 171, 216
Hella Zırhlısı 199
Herbert von Bismarck 193, 195, 197
Hereke 90, 164, 206, 207, 209
Hereke Fabrika-i Hümâyunu (Hereke Fabrikası) 90, 206, 208, 211
Hereke İstasyonu 206
Hereke Köşkü 90
Heybeliada 217
Heybeliada Deniz Okulu 218
Hırvanî 43
Hilâl nişanı 88
Hilat 31, 32, 43
Hindistan 67, 145
Hipodrom 148
Hobart Paşa 148
Hohenzollern Yatı 193, 199
Hollanda 32, 33, 56, 63, 67, 145, 180
Horace Maynard (ABD Elçisi) 148
Hünkâr İskelesi Köşkü 130
Hüseyin (Aşçı) 53

I

Ihlamur Kasrı 71
Illustrirte Zeitung 199
Islahat Fermanı 55
Istabl-ı Âmire 78, 80, 111, 118, 149, 163, 175, 180, 226, 244

İ

İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi 47, 48, 50, 56, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 99, 111, 112, 115, 116, 124, 131, 133, 136, 141, 143, 156, 158, 160, 163, 170, 172, 173, 174, 178, 187, 189, 191, 195, 197, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 212, 214, 218, 220, 222, 223, 226, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 239, 240, 241, 242, 245, 247
İadeiziyaret 49, 71, 111, 122, 136, 175, 186, 194, 216, 225, 237
İbrahim Afif 42
İftihar nişanları 88, 89, 163, 165,
İkdam 199, 206
İmparatoriçe Teutonia 203
İmtiyaz nişanı 88, 90, 140, 163, 171, 186, 223
İncesaz takımı 192, 232, 237
İngiliz bahçe stili 80
İngiliz donanması 57
İngiltere 17, 25, 34, 40, 46, 55, 56, 57, 63, 67, 86, 89, 90, 91, 101, 102, 106, 109, 111, 113, 114, 117, 129, 145, 148, 155, 163, 180, 197,
İngiltere Büyükelçiliği 111, 112, 115, 118
İngiltere Donanma Müzesi 107
İran 56, 67, 73, 158, 229, 230, 232, 237, 244, 248,
İran halısı 40
İran Marşı 230, 237, 248
İran Mektebi 244
İran müziği 232, 237
İran Sefarethanesi 237, 238
İskender Korveti 222, 223
İskenderiye 140
İsmail Ferruh 42
İspanya 41, 67, 89, 137, 158
İspanya Kralı 66, 137, 145
İstanbul Şehremini 226
İsveç Krallığı 167
İsveç Millî Müzesi 44
İsveç ve Norveç 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176
İsviçre 67
İtalya 16, 67, 73, 88, 135, 136, 137, 138, 140, 143, 144, 145, 158
İtalya Sefarethanesi 136
İtalyan hanedan üyeleri/mensupları 135, 137
İtalyan şehir devletleri 13, 135
İzmir 40, 103, 135, 145,
İzmir Limanı 103
İzmir Vapur-ı Hümâyunu 159
İzzeddin Vapur-ı Hümâyunu 155, 156, 169, 175, 193, 199, 222, 230, 231

J

J. Ann Cox 89
J. Lewis Farley (İngiliz gazeteci) 123
James Robertson 52
Japon hanedanı 177
Japonya 67, 70, 145, 177, 178, 181, 186
Jean Baptiste Vanmour 29, 30, 32, 33
Jesse 145

K

Kabataş 196
Kabul merasimi 31, 33, 49, 142, 143
Kaçar Devleti 229
Kadıköy 118, 197
Kağıthane 175, 197
Kahire 140
Kaiser Zırhlısı 193
Kaiserhoff Oteli 190
Kale Kapı Mevlevihanesi 112
Kâmil Bey (Teşrifatçı) 128
Kâmil Paşa (Sadrazam) 180, 195
Kanlıca 112
Kanuni Sultan Süleyman 17, 21, 41
Kapalı Çarşı 80, 112, 118, 128, 148, 175, 19, 217, 226

Karaca Paşa (Stockholm ve Lahey Sefiri) 175
Karadağ 67, 142, 153, 154, 155, 158, 159, 162, 163, 164, 165
Karadağ millî marşı 162
Karadağ Sefarethanesi 160
Karadeniz 137, 193
Karakol Vapuru/Gemisi 164, 169, 175, 230
Karaköy 200
Karhane-i Âmire 171
Kariye Camii 198
Karl Eitel Friedrich (Romanya Prensi) 56
Karlofça Antlaşması 42
Karşılıklı temsil 13, 15, 16, 17
Kazdar Burnu 105
Kılıç alayı töreni 47
Kılıç kuşanma merasimi 68
Kırım Hanı 17, 24
Kırım Savaşı 45, 54, 55, 101, 105, 106, 107, 112, 121
Kırım'ı Anma Kilisesi 118
Kız Kulesi 196
Kitap diplomasisi 151
Komatsu Nomiya Akihito (Japon Prensi) 177, 178, 179, 180, 181, 186
Konser programı 196
Konsolosluk 45, 67, 222
Konstantin Musurus Paşa (Londra Sefiri) 193
Konstantin Nikolayeviç (Rus Prensi) 54
Kont Barbolini 138
Kontes Brockdorff 203
Kotor Limanı 153
Köprülü Fazıl Ahmed Paşa (Sadrazam) 40
Kral III. George 106
Kraliçe Elizabeth 34
Kraliçe İzabela 35
Kraliçe Victoria 57, 64, 106
Kudüs 80, 109, 140, 141, 145, 198, 210
Kumkale 199
Kumkapı 200
Kuruçeşme Neşetabad Sarayı 102, 103, 105
Kutadgu Bilig 19
Kutsal Roma Germen İmparatorluğu 30, 34
Kuzey Afrika 67
Küçük Mabeyin 73, 232

L

L'Illustration 53, 57, 58, 104, 125
Lady Layard 89
Lahey 45, 175
Le Monde Illustré 123, 128, 129
Légion d'honneur nişanı 55, 63
Lehistan 16
Leopard ve Linden Tree 149, 150
Leopold (Belçika Kralı) 55, 63
Lokman, Şehinşahname 39
Londra 21, 42, 43, 45, 58, 61, 62, 63, 66, 67, 109, 193
Lord Raglan (İngiliz Mareşal) 101, 106, 107
Lord Salisbury 90
Loreley Gemisi 206
Luid Kumpanyası 193
Lyon Garı 58

M

M. Paul Deschanel (Fransız Meclis Başkanı) 92
Mabeyinci Emin 199
Mâbeyn-i Hümâyun 106, 109, 162, 163, 175, 180, 194, 195, 244
Madam Markiz Dodilla Mantilya 89
Madrid 45
Mahmudiye Kalyonu 137
Mahmudiye Zırhlısı 118
Mahmutpaşa 217
Malta 110, 145
Malta Köşkü 206
Maria Vittoria (İspanya Kraliçesi) 138
Marko Vido (Sofracıbaşı) 149
Marmara Vapuru 164
Marsilya 57, 103
Martha 118
Matbah-ı Âmire 192
Matmazel Nayikom 159
Mecîdî nişanı 63, 88, 155
Mecidiye nişanı 86, 223
Mehmed Şevket Efendi 165

Mehmed Tevfik Efendi 165
Mehmet Rauf Paşa (Harbiye Nazırı) 145
Meksika Kartalı 63
Mekteb-i Fünûn-ı Bahriye 217
Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne 226
Mekteb-i Hukuk-i Şâhâne 225
Mekteb-i Mülkiyye 225
Mekteb-i Sultânî 226
Mekteb-i Tıbbiyye-i Askeriye 225
Mendelssohn 197
Merasim Dairesi 71, 72, 73, 83, 142, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 201, 203, 215, 216, 217, 225, 232, 237, 244
Merasim-i teşrifatiye defteri 153
Mıgırdıç Ağa (Hazîne-i Hassa kuyumcusu) 193
Mısır 80, 109, 119, 122, 138, 140, 145, 180
Milan (Eski Sırp Kralı) 226
Millî Saraylar 68, 88, 90, 175, 186, 215
Millî Saraylar Koleksiyonu 86
Millî Saraylar, Dolmabahçe Sarayı Müzesi Arşivi 68
Millî Saraylar, Resim Müzesi 93, 211
Miralay Bevil 121
Miralay Hakkı Bey 179, 180
Miralay İzzet Bey 180
Miralay Tevfik Bey 159
Mirliva Rıfat Paşa 159
Mitar Bakiç 162
Moltke 86
Mora isyanı 43
Moskova 213
Mozart 197
Mösyö Charles Puigget 162
Mösyö Gavro Vukoviç 159, 162
Mösyö Lube 89
Mösyö Marco Vido 126
Mösyö Martinoviç 159
Mrs. Max Müller 86
Muahede 42
Muayede merasimi/töreni 47, 48, 69
Mudanya 142
Muhib Efendi (Paris'teki Osmanlı elçisi) 44
Museum of King Nikola 164
Mustafa Fazıl Paşa 129
Mutsuhito Mikado Meiji (Japon İmparatoru) 177, 180, 181, 186
Muzafferüddin Şah (İran Şahı) 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 248
Muzakı-yi Hümâyun 44, 70, 115, 192, 194, 248
Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyun 226
Münir Paşa 86, 87
Müşir Gazi Osman Paşa 155
Müze-i Hümâyun 80, 81, 197, 216, 225

N

Naile Sultan 197
Naime Sultan 194
Nakkaştepe 230
Nâme-i hümâyun 40
Napoli 45, 136, 138, 139, 142
Napolyon Bonapart (Fransa Kralı) 101
Nasıreddin Kaçar (İran Şahı) 56
National Museum of Montenegro 155, 164
National Portrait Gallery 106, 135, 138, 167
Naum Tiyatrosu 53, 54, 117, 118, 123
Nelson (İngiliz Amirali) 88
Nemçe 17
Neofitos (Fener Rum Patriği) 225
New York 149
New York Limanı 149
Nişân-ı Âli Osmanî 175
Nişân-ı Âlî-i İmtiyâz 88
Nişân-ı Osmânî 63, 88, 138, 140, 163, 164, 165, 168, 179
Nişân-ı Şefkat 87
Nişantaşı 179, 217, 225
Nişantaşı Camii 169
Nizam-ı Cedit 41
Nizamülmülk 19
Nuruosmaniye Camii 194
Nusret Paşa 175

O

Ohannes Efendi (Hazîne-i Hâssa Nazırı) 206

Opera 54, 63, 118, 198
Orléans Dükü ve Düşesi 90
Orta Asya 14, 142
Orta oyunu 232, 237
Ortaköy Camii 230
Ortaköy İskelesi 230, 244, 248
Osborne Vapuru 109, 110, 114
Oslo 176
Osman Hamdi Bey 225
Osmaniye Zırhlısı 123
Osmanlı mutfağı 53, 159, 171
Osmanlı yemeği 53, 127
Oswald Walters Brierly 110, 119

Ö

Ömer M. Koç Koleksiyonu 46, 51, 61, 91, 114, 153, 221

P

Pall-Mall 42
Papa XIII. Leo 145
Paris 42, 43, 44, 45, 53, 56, 57, 58, 59, 67, 102, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 144, 178
Paris Antlaşması 45, 55
Paşa Kapısı 40
Patrikhane 162
Patrikhane Kilisesi 225
Pera 111, 130, 148,
Pera Müzesi 26, 29, 30, 32, 33, 42
Pertev Piyale Yatı 118, 123, 124
Pertevniyal Valide Sultan 125
Pire 149
Pire Limanı 164, 220
Poligon-ı Hümâyun 227
Polonya 17
Portekiz 67
Portekiz Burç ve Kılıç Nişanı 63
Prens Adalbert 55, 63
Prens Albert 63, 109 ,119
Prens Alexandru Ioan Cuza 55
Prens Amedeo 135, 137, 138
Prens Bismark 63
Prens Butera (II. Maximilian) 43
Prens Carl (İsveç-Norveç Veliaht Prensi) 168, 169
Prens Chirapravati Voradej/Prens Chira 213, 216
Prens Damrong 213, 215, 216, 217, 219
Prens Danilo 153
Prens Eugen (İsveç-Norveç Prensi) 168, 175
Prens Heinrich 193, 195
Prens Henry (Felemenk Kralı'nın oğlu) 54
Prens Konstantin 190
Prens Leopold 55
Prens Mirko 155, 162, 163, 165
Prens Napolyon (Napoleon-Jérôme Bonaparte/Jérôme Napolyon) 55, 101, 102, 103, 104, 106
Prens Umberto 135, 136, 137
Prenses Lundeburg 89
Prenses Milena 155, 158, 159, 162, 163, 165
Prenses Sofi 190
Prenses Yoriko (Japon Prensesi) 177, 178, 180
Presault 40
Protokol köşkü 71, 192
Protokol kuralları 17, 123
Prusya 41, 56, 57, 63, 138, 189

R

Rafet Paşa (Mirliva) 140
Raimondo D'Aronco 199
Rami Kışlası 105
Randolph Huntington 150
Rauf Paşa 131
Refet Bey (Fotoğrafçı) 229
Refia Sultan (II. Abdülhamid'in kızı) 143
Reisülküttablık 43
Resim koleksiyonu 244
Resmî ağırlama 45, 178
Resmî davet 57, 225
Resmî uğurlama töreni 164, 179, 227
Resmî veda töreni 113, 220
Resmî ziyafet (ziyafet-i seniyye) 118, 126, 127, 164, 206
Resmigeçit 105, 127, 129, 130, 210, 225,
Reşid Paşa (Hariciye Nazırı) 54, 103
Rıza Bey (Çetine Sefiri) 153
Rijeka 159

Roma 14, 30, 45, 67, 101, 142, 144
Roma İmparatorluğu 13
Romanya 55, 67, 159
Royal Collection Trust / © Her Majesty Queen Elizabeth II 2022 31, 54, 64, 107, 109, 110, 111, 113, 114, 137, 167, 168
Rubens Manasie 44
Rus Saint André Nişanı 63
Rusya 16, 17, 55, 67, 90, 101, 117, 129, 145, 155, 213, 248

S

Sabah gazetesi 215, 217
Safiye Sultan 34
Said Paşa (Hariciye Nazırı) 179, 223
Said Paşa (Şûrâ-yı Devlet Reisi) 230, 248
Saltanat arabaları 114, 194, 232, 244
Saltanat kapısı 48, 70, 194
Saltanat kayığı 124, 197, 210, 230, 248
Sami Bey (Fotoğrafçı) 229
Samuel S. Cox 89
Sanayi-i Nefîse Mektebi 197, 216
Saray menüleri 81, 126, 127
Saray mutfağı 53, 81, 103
Saray müziği 86
Saray orkestrası 69
Saray protokolü 69
Saray ressamları 44, 90
Saray tiyatrosu 74, 198, 217
Sarayburnu 21, 114, 128, 223
Sarây-ı Hümâyun 54, 97, 192
Sardinya Krallığı 136, 138
Sarkis Balyan 66, 125, 192
Savoie Hanedanı 136
Seddülbahir 199
Sekizinci Milletlerarası Oryantalist Kongre 176
Selamlık (Set) Köşkü 73, 76, 192
Seyir Köşkü 123, 129, 130, 131, 133
Selamlık merasimi 216
Selamlık resmi 180, 225
Selamlık töreni 112
Selanik 222, 227
Selanik İstasyonu 222
Selim Paşa 171
Selimiye 15
Selimiye Kışlası 196, 197, 248
Seraphim Nişanı 175
Seraskerlik 117, 149, 198
Sèvres Porselen Fabrikası 131
Seyyid Ali 42
Sırbistan 67, 221, 222, 223
Sırbistan Marşı 223
Sırbistan Sefareti 225
Silivrikapı 197
Sir Clare Ford (İngiltere Sefiri) 87, 90
Sir Finch (İngiliz elçisi) 40
Sirkeci Garı 70
Sirkeci İskelesi 244
Sivastopol 119
Siyam 70, 145, 213, 214, 215, 216, 217, 220
Siyam hanedan mensupları 213
Siyam Kraliyet Sarayı 215
Siyasetname 19
Sofya 248
Sokullu Mehmed Paşa (Sadrazam) 40
Sophia Wilhelmine Marianne Henriette (İsveç-Norveç Kraliçesi) 167
St. James Sarayı 42
St. Olav Nişanı 168
St. Petersburg 45, 67
Stephan Gerlach 31
Stockholm 175, 176
Stockholm Kraliyet Sarayı 176
Sultan Ahmed Cami 117, 179, 216, 225
Sultan Mahmud Köşkü 112
Sultan Mahmud Türbesi 128, 162
Sultan V. Mehmed Reşad 92, 98
Sultanahmet meydanı 148, 211, 212
Sultaniye Vapuru/Yatı 56, 123, 124, 142, 193, 206, 222, 223, 227
Suriye 80, 140, 168, 198, 210,
Surname-i Vehbi 37
Süleymaniye Cami 112, 128, 198
Süleymanname 23, 24, 35
Sürekli elçi 17, 41
Süveyş Kanalı 56, 122, 131, 137, 138

Ş

Şadiye Osmanoğlu 73
Şahin Vapuru 217

Şahkuli Han 34
Şakir Paşa (Harbiye Müşiri) 248
Şale Kasrı/Köşkü 71, 73, 142, 170, 171, 175, 192, 219, 223, 232, 234, 235, 236, 244
Şale Kasrı ve Merasim Daireleri 71, 72, 142, 191, 199, 232, 237, 244
Şam 109, 145
Şark usulü 176
Şef İspanyol Aranda Paşa 197
Şefkat Nişanı 87, 88, 89, 90, 155, 163, 165, 171, 179
Şehzade Abdülkadir Efendi 142, 230
Şehzade Burhaneddin Efendi 162
Şehzade İbrahim Tevfik Efendi 230
Şehzade Mehmed Selim Efendi 165
Şehzade Murad 56, 128, 130
Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi 126
Şirket-i Hayriye 193

T

Tahmasb (Safevi Şahı) 34
Tahran 45 67, 248
Tahran Gülistan Sarayı 229
Taif Vapuru 109, 136
Tali'a Vapuru 220
Talimhane Kasrı 73, 76, 192,
Tanzimat dönemi 43, 45, 81, 135
Tanzimat Fermanı 45, 55
Tanzimat reformları 66
Tarabya Alman Sefareti 206
Tasvir-i hümâyun 43
Tayland Krallığı 213
Tercüman 21, 25, 30, 33, 34, 42, 43, 48, 86, 87, 122, 127, 148, 162, 216, 220, 232
Tercüme odası 43, 45
Tersâne-i Âmire 109, 112, 137, 138, 217
Teşrifat defteri 68, 85, 126, 154, 168, 169
Teşrifat kaideleri 68, 98, 155
Teşrifat Salonu 210
Teşrifât-ı hariciye 45, 159, 164, 180, 223, 230
Teşrîfât-ı kadime 17
Tevfik Paşa (Hariciye Nazırı) 162, 164, 248
The London Gazette 42
The Smithsonian Institution 151
The Times 42, 114
The True Briton 42
Thomas Dallam 34
Tiflis 142
Tiyatro 53, 54, 69, 74, 117, 118, 121, 123, 135, 143, 198, 216, 217, 232, 237
Tokyo 186
Tophane Camii 112
Tophane İskelesi 239
Tophane Kasrı 49, 52, 112
Tophane Silahhanesi 179
Tophâne-i Âmire 137, 163, 206, 223, 226
Topkapı 197
Topkapı Sarayı 17, 18, 20, 25, 30, 32, 47, 80, 112, 117, 124, 128, 162, 175, 197, 216, 225
Torino 45, 136
Toulon 56, 57
Tarabya 163
Trieste 101
Tuileries Sarayı 40, 56, 57, 123
Turhan Hüsnü Paşa 144
Turhan Paşa 159, 162, 248
Türk hamamı 117, 125
Türk yemekleri 126, 127, 206
Türkçe 30, 87, 127, 151, 232
Türkistan 67
Türkmen boyu 229

U

Ulufe Divanı 30
Uluslararası Paris sergisi 56, 57
Ulysses Grant 145
Umberto (İtalyan veliaht prensi) 55, 135, 136, 137
Umur-ı Hariciye Nezareti 43
USS Vandalia Gemisi 145, 146, 148, 149

Ü

Ürdün 80, 140
Üsküdar 15

V

Perestu Kadın (Valide Sutan) 163
Varna 105, 107, 126, 142, 163, 169, 175, 178
Vasfi 90
Vasıf Efendi 41
Vaşington 45, 67
Veli Efendi Sahrası 137
Venedik 17, 118, 122, 199
Venedik balyosu 16
Venedik elçileri 25
VI. Mehmed Vahdeddin 92, 98
VII. Edward (Prens Albert Edward) 55, 56, 57, 66, 109, 110, 112, 114, 116, 117, 118, 119
Victor II. Emmanuel 136
Viyana Kongresi 13
Viyana Millî Kütüphanesi 22
Viyana Sefareti 221

W

W. and D. Downey 66
Weber 197
Wellington Dükü 86
William Frederick Henry (Hollanda Prensi) 56
William Henry Bartlett 21
William Howard Russel 114, 115, 117, 118
William Pitt 42
Windsor Şatosu 57

Y

Yabancı hanedan üyeleri 49, 52, 54, 55, 56, 68, 70, 80, 88, 97, 98, 136
Yazlık saray 125
Yedikule 197
Yeni yıl tebriği 69
Yeniçeriler Müzesi 117
Yıldız Çini Fabrika-i Hümâyunu 74, 75, 77, 90, 163, 244
Yıldız Hamidiye Camii 73, 192
Yıldız Kasrı 121, 128, 179
Yıldız Korusu 75, 244
Yıldız Köşkü 131, 138
Yıldız Sarayı 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 86, 98, 142, 148, 149, 150, 155, 159, 162, 163, 168, 169, 170, 171, 175, 178, 180, 186, 190, 194, 195, 197, 198, 199, 201, 203, 210, 215, 216, 217, 220, 223, 225, 226, 229, 231, 232, 237, 244
Yıldız Sarayı, Acem Köşkü 73, 231, 232, 244
Yıldız Sarayı, hususi daire 68
Yıldız Sarayı Kütüphanesi 77
Yıldız Sarayı Silahhane 198
Yıldız Sarayı Tiyatrosu 69, 237
Yıldız Sarayı, Silah Müzesi 77
Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi 41
Yokohoma 186
Yunan Kurtarıcı İsa Nişanı 63
Yunanistan 67, 122, 149, 158, 164, 213, 220
Yusuf Agâh Efendi 40, 42
Yusuf Has Hacib 19
Yusuf İzzeddin Efendi 56, 126
Yüksekkaldırım 200
Yüz pare top atışı 121, 193

Z

Zekai Bey (Fotoğrafçı) 229
Zeytinburnu fabrikaları 137
Ziyafet 30, 31, 41, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 62, 68, 69, 73, 80, 81, 86, 87, 97, 103, 105, 107, 113, 117, 118, 119, 125, 126, 127, 129, 130, 136, 137, 142, 149, 153, 154, 158, 162, 163, 164, 170, 171, 179, 180, 192, 194, 195, 196, 197, 203, 206, 210, 216, 217, 222, 223, 225, 232, 237, 244
Ziyafet salonu 49, 80, 117, 162, 180, 194, 210